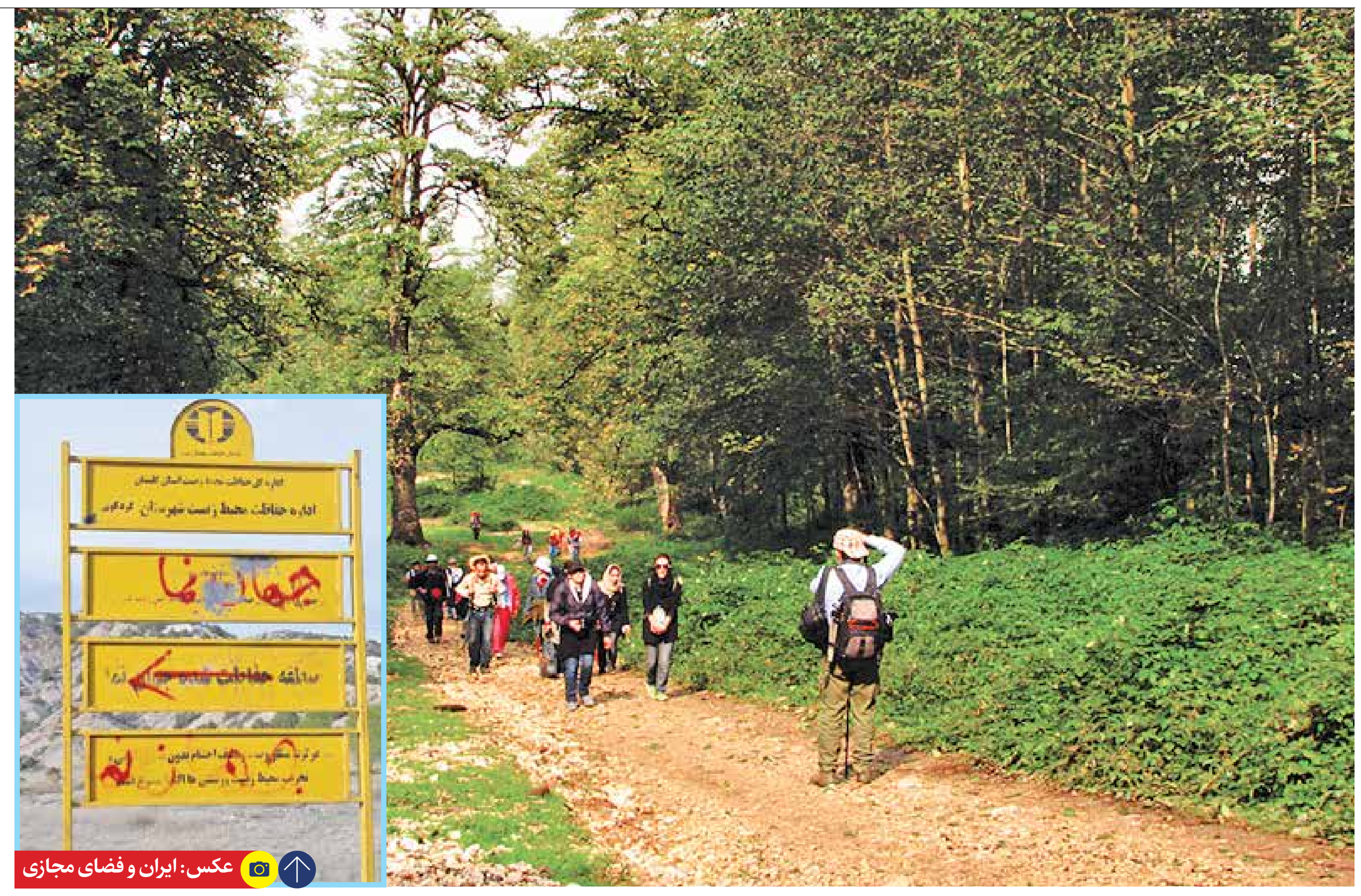
عکس: ایران و فضای مجازی

وقتی گردشگران بی‌ضابطه در منطقه حفاظت شده کردکوی جولان می‌دهند

آرامش از دست رفته طبیعت

گزارش

شهلا منصوری
خبرنگار

مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست وسعت بالا و کمبود محیطبان را باعث عدم نظارت مطلوب برمناطق حفاظت شده می‌داند

تورهای بی‌ضابطه گردشگری، این روزها، با زیر پا گذاشتن بسیاری از موازین زیست محیطی و عرفی، خسارت‌های جبران‌ناپذیری به مناطق حفاظت شده جنگلی و کویری وارد می‌کنند. عبدالله سالاری، مدیر عامل انجمن حامیان و پژوهشگران در سفر اخیر خود به منطقه حفاظت شده جهان‌نما، از هنجارشکنی‌ها و فرایند پرشتاب گردشگران در منطقه کردکوی می‌گوید. این درحالی است که رضا اقتدار، مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست، در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی و راهکار حفظ محیط زیست و حیات وحش در فصل زادآوری را گزارش‌های مردمی عنوان می‌کند. پیگیری‌های خبرنگار «ایران» با محمدرضا کنعانی، مدیرکل حفاظت محیط زیست گلستان و یاسر قندهاری، معاون گردشگری اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گلستان بی‌نتیجه ماند.

طبیعت‌گردی در مناطق حفاظت شده، همواره یکی از دغدغه‌های زیست محیطی و خط قرمز حفاظت‌گرایان برای ورود گردشگران به این مناطق بوده است. استان گلستان به دلیل دارا بودن پتانسیل‌های بالقوه همیشه مورد توجه مسافران و گردشگران از تمام نقاط کشور است. افرادی که در این قالب‌ها وارد مناطق این استان می‌شوند، اکثراً از اطلاعات لازم و قوانین جاری بر مناطق حفاظت شده برخوردار نیستند و به بهانه‌های طبیعتگردی و گردشگری دست به هر کاری می‌زنند و مشکلات عدیده‌ای ایجاد می‌کنند.

از جمله تبعات حضور این گردشگران بی‌ضابطه تخریب و حریق عرصه‌های طبیعی، آسیب به حیات وحش و نوزادان آنها، به خطر افتادن امنیت جانی و برخی ناهنجاری‌های اخلاقی است. به گفته مدیرعامل انجمن حامیان و پژوهشگران حیات وحش، جنگل‌های انبوه هیرکانی، دشت‌های وسیع سرسبز، سواحل زیبا و تفرجگاه‌های تاریخی گلستان، زمینه‌ساز اجرای تورهای تفریحی، عکاسی، فیلم‌سازی، پرنده‌نگری، دوچرخه‌سواری، آفرود و غیره است. اما به گفته عبدالله سالاری بسیاری از این تورها بی‌ضابطه هستند و تعاریف، ضوابط و مقررات خاص مناطق حفاظت شده محیط زیست و گردشگری پایدار را رعایت نمی‌کنند و موجب ترس و هراس و تلفات در گونه‌های حیات وحش و تخریب زیستگاه‌ها می‌شوند.

اصول طبیعتگردی پایدار

این اکولوژیست حیات وحش در سفر اخیرش به منطقه حفاظت شده جهان‌نما به چشم خود بسیاری از هنجارشکنی‌ها و عدم رعایت اصول طبیعتگردی پایدار را دیده است. شکستن درخت‌ها، برپاکردن آتش، حضور و کمپ در مسیرها و مناطق ناایمن و سخت، آفرودسواری بی‌ضابطه، آتش‌بازی در نیمه شب و اجرای ایونت‌ها و برنامه‌های پرسروصدا با حضور انبوه گردشگران از جمله مصایب این گروه‌ها بوده است. به گفته این فعال محیط زیست، شاید در کوتاه مدت، برخی افراد (لیدرها) به لحاظ اقتصادی منتفع شوند اما آسیب‌های زیست محیطی و اکوسیستمی بلندمدتی دربر دارد.

سالاری می‌گوید: این برنامه‌ها اگر به صورت پایدار شکل بگیرد، بخشی از طبیعتگردی محسوب می‌شود، اما در کشور ما هیچ‌گونه ضابطه‌ای برای این مسأله پیاده‌سازی نشده و این مخرب است. بیراهه نوردی منجر به تخریب شدید طبیعت و مناطق حفاظت شده می‌شود. برگزاری ایونت‌ها و جشن‌های خاص در مناطق صعب‌العبور و بکر، آتش بازی و نورپراکنی و سروصدای موزیک و گردشگران، در مناطق حفاظت شده، استرس و مخاطراتی برای حیات وحش منطقه ایجاد می‌کنند که بعضاً جبران ناپذیر هستند.

به گفته او، اصول گردشگری پایدار به نگهداری و استفاده از منابع به شیوه‌ای که در بلندمدت به لحاظ اکولوژیکی، اجتماعی و اقتصادی معقول باشد، تکیه دارد. این اصول دهگانه در سال ۱۹۹۱ توسط صندوق جهانی طبیعت (WWF) و سازمان دغدغه گردشگری(Tourism Concern) تدوین شده است.

مسئولان مربوطه چه می‌کنند؟

به گفته این فعال محیط زیست، نظارت سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور و در رأس هرم متولی اصلی گردشگری یعنی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در این زمینه بسیار ضعیف است و کنترلی روی این موضوع عملاً صورت نمی‌گیرد. سازمان حفاظت محیط زیست باید بر مناطق حفاظت شده بویژه در این فصل که زمان زادآوری حیات وحش است کنترل و نظارت بیشتری داشته باشد تا عموم مردم دسترسی بی‌ضابطه به زون‌های امن مناطق حفاظت شده نداشته باشند. تنها نشانه از سازمان حفاظت محیط زیست در منطقه حفاظت شده جهان نما کردکوی، تابلویی زرد رنگ بود که با اسپری قرمز، مسیر منطقه جهان نما را با فلش نشان می‌داد.

او برگزارکنندگان این برنامه‌ها را از اهالی شهرها و روستاهای حاشیه منطقه می‌داند و می‌گوید: طی پرس و جوهای صورت گرفته، متوجه شدیم گردانندگان برنامه، از اهالی آن منطقه و حاشیه منطقه هستند یا با بومی‌های منطقه ارتباط دارند. اما این افراد هیچ آگاهی و اطلاعی نسبت به کارکردهای طبیعتگردی پایدار ندارند، فقط موضوعشان درآمدزایی است. بزرگترین فعالیت زیست محیطی آنها به گفته خودشان جمع‌آوری زباله‌هایشان بود.

او به مقایسه کشورهای پیشرو در حفاظت از طبیعت می‌پردازد و می‌گوید: در کشورهای پیشرو تورهای گردشگری کاملاً ضابطه‌مند، با برنامه‌ریزی و مدیریت دقیق وارد مناطق حفاظت شده می‌شوند. آنها ظرفیت برد گردشگری مناطق، شرایط اکولوژیکی، اجتماعی و فرهنگی را مطالعه و ارزیابی کرده و بر این اساس گردشگری را مدیریت می‌کنند.

عدم فرهنگسازی و آموزش

مغفول ماندن آموزش و فرهنگسازی در تورهای طبیعتگردی بزرگترین مشکل این برنامه هاست. این کارشناس اکولوژی و مدیریت حیات وحش ادامه می‌دهد: مردم در این فصل تا حد امکان باید سعی کنند در مناطقی که زیستگاه‌های حیات وحش است، کمتر تردد کنند که باعث ترس و ایجاد استرس برای گونه‌ها نشوند. اگر در زیستگاه‌ها به مواردی هم از قبیل لانه یا نوزاد حیات وحش برخوردند نباید به آن نزدیک شوند، آن را لمس کنند و در بدترین حالت از منطقه خارج کنند، بلکه مسیر خود را تغییر داده و به آرامی از آنجا دور شوند.

اما مدیرکل دفتر توسعه گردشگری داخلی، در گفت‌وگو با «ایران» معتقد است که نباید اجرای این‌گونه برنامه‌ها را در قالب تور معرفی کرد. به گفته سیدمصطفی فاطمی، تور در قالب یک سفر توسط یک گروه ارائه دهنده سرویس‌های گردشگری برگزار می‌شود که دارای مجوز و اجزای سفر شامل: اقامت، حمل و نقل، تغذیه، گشت وگذار و ... است.

به گفته او برگزاری این‌گونه برنامه‌ها که تعدادشان زیاد است، در قالب‌های گوناگون شخصی، گروهی، خانوادگی، دوستانه، زیارتی، تفریحی، درمان و... مجوزی ندارند و جزو گردشگری پایدار محسوب نمی‌شوند.

برگزاری این گونه برنامه‌ها که تعدادشان زیاد است، در قالب‌های گوناگون، شخصی، گروهی، خانوادگی، دوستانه، زیارتی، تفریحی، درمان و... مجوزی ندارند و جزو گردشگری پایدار محسوب نمی‌شوند

او تعداد این گروه‌ها را زیاد می‌داند و می‌گوید که این گروه‌ها در فضای مجازی و بدون هیچ شناسنامه‌ای نسبت به جذب گردشگران اقدام و با ارائه برخی خدمات غیرمتعارف سعی می‌کنند تا دست به سودجویی بزنند. چندین بار با آنها برخورد شده ولی به دلیل تعداد زیاد نمی‌توانیم با آنها بیشتر برخورد کنیم.

گزارش‌های مردمی

با وجود اینکه سال‌هاست فعالان حوزه محیط زیست زنگ هشدار ورود گردشگران بی‌ضابطه به مناطق حفاظت شده جنگلی و حفاظت شده کردکوی را به صدا درآورده‌اند، اما مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست، در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی می‌کند و به «ایران» می‌گوید: این موارد با گردشگری در مناطق حفاظت شده همخوانی ندارد. آن‌گونه که رضا اقتدار می‌گوید، باید این‌گونه موارد با جزئیات دقیق به من یا دکتر اکبری، معاون محیط طبیعی و تنوع زیستی به صورت کتبی اعلام شود تا در این خصوص به استان مربوطه جهت پیگیری دستورات لازم را صادر کنیم. به گفته او، باید بدانیم که چه افرادی و چگونه توانسته‌اند به این مناطق بروند، آیا استان مربوطه در این زمینه مطلع بوده یا خیر. اقتدار حتی می‌گوید: شخصاً پیگیر این موضوع هستم و مأموری را برای بازدید به منطقه اعزام می‌کنم تا از چندوچون ماجرا مطلع شود. درصورت تخلف، دیگر اجازه ورود نخواهیم داد.

مدیرکل دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق سازمان حفاظت محیط زیست، کمبود محیطبان برای گشتزنی و وسعت زیاد منطقه را نبود محیطبان در برخی نقاط بیان می‌کند و می‌گوید: محدودیت نظارت و کمبود نیروها، موجب می‌شود که برخی افراد، به مرور مسیرهایی را شناسایی کنند و هر دفعه، به آنجا می‌روند. مثلاً در منطقه ۲۰۰ هزار هکتاری حدود ۸ مأمور وجود دارد. به همین جهت ممکن است در برخی مناطق، نظارت تام وجود نداشته باشد.

اقتدار، در پاسخ به راهکار این‌گونه تخلفات، به گزارش‌های مردمی اشاره می‌کند و بیشتر پیگیری‌های تخلفات را گزارش‌های مردمی می‌داند و می‌گوید: مردم در صورت مواجهه با تخلفات اینچنینی، به ما اعلام کنند و پیگیر تخلفات تا حصول نتیجه شوند. به گفته او، مناطق حفاظت شده، زون‌بندی دارند. طبق نتایج مطالعات مدیریت منطقه، زون تفرج گسترده و متمرکز معرفی شده و تفرج در این زون‌ها با شرایط و ضوابط اعلام شده از سوی محیط زیست صورت می‌گیرد. به عنوان نمونه، حضور تورها در زمان گاوبانکی (فصل جفتگیری) مرال ممنوع است، اگر مأموران محیط زیست افرادی را مشاهده کنند باید آنها را خارج کنند. اما در برخی مناطق مثل منطقه حفاظت شده ورجین، در شمال تهران، که نزدیک جاده و محل گردشگری مردم در آخر هفته‌ها است، نمی‌توانیم تمام موارد را اجرا کنیم.

«پتروشیمی نمین» در صورت عدم رعایت پیوست زیست‌محیطی به بهره‌برداری نمی‌رسد

توسعه صنعت آب‌بر در دشت ممنوعه

گزارش

بیتا میرعظیمی
خبرنگار

۲۶ میلیون مترمکعب

حجم ذخیره آب سد یامچی اردبیل به عنوان اصلی ترین منبع تأمین آب آشامیدنی مردم اردبیل به دلیل کاهش بارندگی به ۲۶ میلیون مترمکعب کاهش یافته است

عکس: ایرنا

بیش از ۸ سال از زمان ساخت پتروشیمی نمین می‌گذرد؛ صنعتی بسیار آب بر که بدون همخوانی با آمایش سرزمینی در دشت ممنوعه ویلکیج (آبی بیگلو) احداث شده است؛ دشتی که در آن بی‌آبی بیداد می‌کند و حتی مجوز حفر چاه نیز در آن نیز صادر نمی‌شود. طبق گفته مدیرکل حفاظت محیط زیست استان اردبیل به «ایران»، اگرچه مراحل ساخت این طرح عظیم صنعتی به انجام رسیده و بخش‌هایی از آن نیز آماده بهره‌برداری است اما محیط زیست گفته است مادامی که شروط چهارگانه در پیوست زیست‌محیطی رعایت نشود، محیط زیست از ادامه فعالیت آن جلوگیری خواهد کرد.

احداث پتروشیمی نمین با نام (آرتا انرژی) از همان اول پرسروصدا بوده و اعتراضات مردمی را در پی داشت. کارخانه‌ای که قرار است با تولید سالانه ۱۳۲ هزار تن متانول گرید AA و ۲۸۳ هزار تن فرمالدئید، برای حدود ۳۰۰ نفر اشتغالزایی کند. آن هم درست نزدیک جنگل فندقلو و همجوار با زمین‌های کشاورزی؛ این در حالی است که به باور بسیاری از کارشناسان، فعالان و دوستداران محیط زیست، عملیاتی شدن این واحد، منابع آبی استان اردبیل را به یغما برده و سلامت مردم نمین را نیز به خطر خواهد انداخت.

حتی برخی از کارشناسان منابع آبی نسبت به کمبود شدید آب در شهر نمین طی ۵ تا ۷ سال آینده هشدار داده‌اند؛ اخیراً نیز «حمید فضایلی» معاون حفاظت و بهره‌برداری شرکت آب منطقه‌ای اردبیل اعلام کرده که در سه سال آبی اخیر در دشت اردبیل، خشکسالی شدید حاکم شده و با توجه به آورده کم منابع جاری به سدها، ذخایر آبی استان در سال جاری به شدت کاهش یافته است. طبق گفته «علی حیدری اناری» مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای اردبیل نیز حجم ذخیره آب سد یامچی اردبیل به‌عنوان اصلی‌ترین منبع تأمین آب آشامیدنی مردم اردبیل به‌دلیل کاهش بارندگی به ۲۶ میلیون مترمکعب کاهش یافته و در صورت بارندگی تا پایان شهریور ماه تنها ۱۵ میلیون مترمکعب آب به مخزن این سد افزوده خواهد شد؛ هر چند که با افزایش این مقدار آب باز هم امیدی به تأمین آب آشامیدنی مردم اردبیل نبوده و احتمالاً با مشکل مواجه خواهند شد. اگرچه گفته می‌شود قرار است مجری این طرح، منابع آبی این کارخانه را از پساب تصفیه‌خانه شهر اردبیل تأمین کند و با این اقدام منابع آبی منطقه را بیش از پیش به هدر ندهد، اما این اقدام به‌دلیل قرارگیری شهر نمین در بالادست، نیاز به پمپاژ و تجهیزات زیادی داشته و راه‌اندازی آن را با چالش‌های بسیاری همراه کرده است. حال با این توصیفات هنوز مشخص نیست که چرا کارخانه‌ای آب‌بر در منطقه‌ای کم آب احداث شده و از لحاظ اقتصادی هم توجیه‌پذیر نباشد؛ کارخانه‌ای که همجوار با مناطق مسکونی ساخته شده و به طور مستقیم سلامتی مردم نمین را تهدید می‌کند.

این کارخانه در حال حاضر در شرف بهره‌برداری است اما اجازه فعالیت آن منوط به رعایت شرایط و استانداردهای زیست‌محیطی ذکر شده است

سیستم‌های بازدارنده و فیلترینگ

«حسن قاسم‌پور»، مدیرکل حفاظت محیط زیست استان اردبیل به «ایران» می‌گوید: برای کارخانه پتروشیمی نمین در سال ۹۴-۹۵ مجوز محیط زیستی پس از بررسی‌های لازم در کارگروه مربوطه صادر شده است. در پیوست محیط زیستی این کارخانه، اقدامات مهمی نظیر سیستم‌های بازدارنده و فیلترینگ، تصفیه‌خانه، سیستم پایش آنلاین و توسعه فضای سبز باید رعایت شود؛ این کارخانه در حال حاضر در شرف بهره‌برداری است اما اجازه فعالیت آن منوط به رعایت شرایط و استانداردهای زیست‌محیطی ذکر شده است. حدود ۳ ماه پیش استعلامی انجام شده و بهره‌برداری این کارخانه به‌دلیل عدم رعایت استانداردها و ضوابط زیست محیطی، از سوی اداره کل محیط زیست استان اردبیل مورد مخالفت قرار گرفت. در آخرین بازدید نیز گزارش شده که مجری طرح در حال برطرف کردن مشکلات موجود است. در صورت رعایت ۴ شرط زیست‌محیطی از سوی کارخانه پتروشیمی نمین، اداره محیط زیست نیز مجوز زیست محیطی را صادر کرده و این کارخانه به بهره‌برداری خواهد رسید.

تأمین آب از پساب شهری

او درباره عدم رعایت آمایش سرزمینی در ایجاد یک صنعت پرآب بر نیز می‌گوید: مسئولان ذیربط وزارت نیرو در استان اردبیل در آن دوره برای تأمین آب این کارخانه منابعی را پیش‌بینی کرده بودند. در صورت عدم تأمین آب موردنیاز از منابع اولیه، مجبورند به سمت منابع دیگر از جمله پساب‌ها بروند. در همین راستا، ۳ گزینه محتمل وجود دارد. اخیراً مذاکره‌ای انجام شده تا سرمایه‌گذار، تصفیه‌خانه شهر نمین را تکمیل و از طریق پساب شهری و بهداشتی، آب مورد نیازش را تأمین کند. البته این موضوع در حال رایزنی است. گزینه دیگر تأمین آب مورد نیاز از طریق آب‌های زیرزمینی است که با هماهنگی آب منطقه‌ای باید انجام شود. گزینه آخر نیز تأمین قسمتی از آب از طریق بازچرخانی پساب یک واحد ام دی اف در این کارخانه است.

پایش آنلاین آلایندگی‌ها

مدیرکل حفاظت محیط زیست استان اردبیل، عمده مشکل این کارخانه را آلودگی هوا دانسته و در خصوص نظر برخی از کارشناسان مبنی بر احتمال گسترش آمار سرطان در میان شهروندان نمین می‌گوید: این‌گونه نیست که کل آلاینده‌های این کارخانه به سمت شهر نمین هدایت شود. در واقع پتروشیمی پس از اخذ مجوزهای لازم، استانداردهای لازم از خروجی دودکش‌ها را رعایت کرده و همزمان می‌توان تمام آلاینده‌ها را از طریق پایش آنلاین و به‌صورت شبانه روزی پایش و آنالیز کرد. ضمن اینکه پراکنش آلاینده‌ها با توجه به جهت باد، اکثراً به سمت شهر نمین نیست. از طرفی نظارت بر گسترش آلاینده‌ها نیز به دو صورت انجام می‌شود؛ یکی از طریق دستگاه‌های پرتابل نمونه‌گیری و دیگری به‌صورت آنلاین؛ در حقیقت به‌صورت شبانه روزی و در هر نقطه‌ای از دنیا می‌توان میزان انتشار این آلایندگی‌ها را پایش و بررسی کرد. در حال حاضر کارخانه سیمان اردبیل به این سیستم متصل بوده و هر لحظه می‌توان میزان آلایندگی آن را پایش و آنالیز کرد.

خبر در خبر

مهر | سید محمد جواد طاهری، مدیر مجموعه تئاتر شهر با انتقاد از وضعیت نابسامان بنای تاریخی تئاتر شهر گفت: شاهدیم کنار این بنای ۵۰ ساله اتفاقات مختلفی می‌افتد آتش روشن کرده و سازه‌های جدیدتری را به محدوده آن اضافه می‌کنند.

ایرنا | علی سلاجقه، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست گفت: با پیگیری‌های صورت گرفته از سوی این سازمان احراز شهادت محیط‌بان استان خراسان شمالی، زنده‌یاد سعید پرهام که در سال ۱۳۸۹ در مأموریت سازمانی و در درگیری با شکارچیان متخلف به درجه رفیع شهادت نایل شد، به تأیید بنیاد شهید و امور ایثارگران رسید.

تسنیم | مراد دلالت؛ پژوهشگر ژئوپلیتیک گفت: متأسفانه به این دلیل که بحث آب در کشور ما به یک محوریت اصلی تبدیل نشده، حقابه ما از هیرمند ضایع شد و با ادامه سدسازی‌های ترکیه روی ارس دشت مغان تا سال ۱۴۱۰ خشک خواهد شد.

ایسنا | رحمت‌الله رفیعی، رئیس هیأت مدیره انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرت هوایی و جهانگردی ایران، از افزایش قیمت بلیت هواپیما در برخی مسیرهای پرتقاضا تا ۱۰۰ درصد خبر داد.

مهر | اسماعیل موحدی، کارشناس حفاظت اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اصفهان گفت: تاکنون ملخ مراکشی در این استان مشاهده نشده است اما گزارش‌هایی از هجوم ملخ‌های بومی با پراکنش کم در برخی مناطق داشتیم.

ایرنا | مریم محمدی، رئیس اداره محیط زیست سازمان منطقه آزاد کیش با اشاره به اجرای طرح پاکسازی سواحل این جزیره گفت: بیش از ۲۰۰ فعال محیط زیست و دوستدار طبیعت در این طرح شرکت کردند.

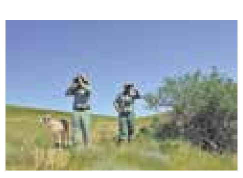

مهر | نورالله مرادی، معاون آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست گفت: نخستین دوره المپیک ورزشی محیط‌بانان به ابتکار سازمان حفاظت محیط زیست جمهوری اسلامی ایران طراحی شده و در شهریورماه سال‌جاری برگزار می‌شود.

ایرنا | محمدهادی ایمانیه، استاندار فارس پیشنهاد داد که تعدادی از خانه‌های میراثی و تاریخی پیرامون حرم مطهر شاهچراغ(ع) با تأمین اعتبار برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خریداری شود تا در اختیار هنرمندان قرار گیرد.

ایلنا | علیرضا ایزدی، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اصفهان از چند مدیریتی بودن اداره مسجد جامع اصفهان به‌عنوان مشکل اصلی وضعیت کنونی این میراث جهانی یاد کرد.